

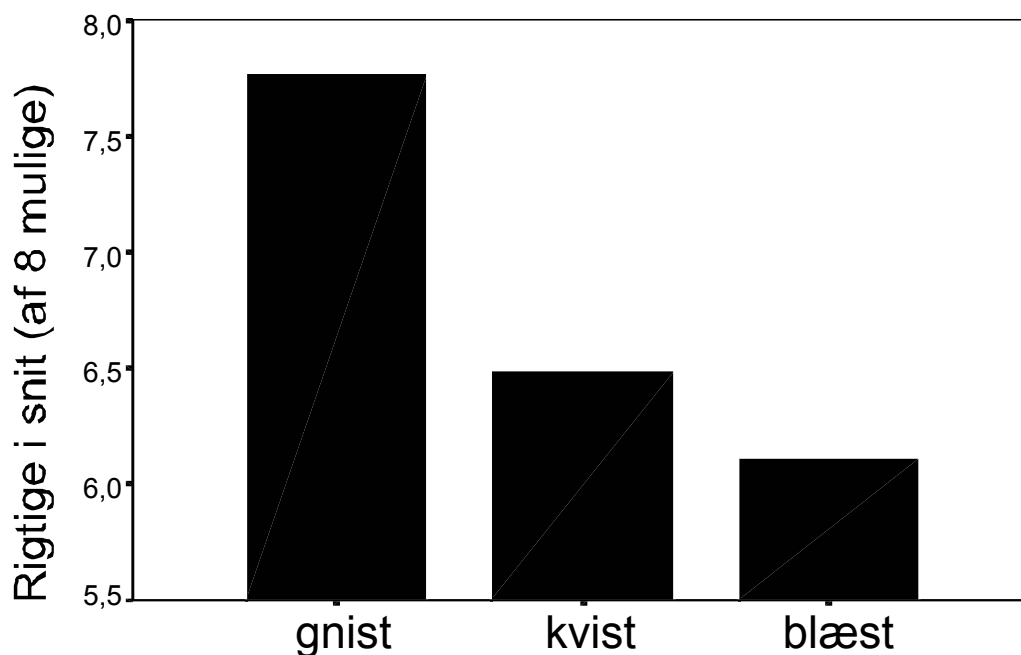
STAVEFEJL OG STAVEFÆRDIGHEDER – HOS SKOLEELEVER I 4. TIL 6. KLASSE

Af Holger Juul (Institut for dansk dialektforskning, Københavns Universitet)

I mit indlæg præsenterede jeg resultater fra en undersøgelse af stavefejl hos 104 skoleelever fra 4., 5. og 6. klassetrin på en skole i Rødovre. Undersøgelsen var lavet i samarbejde med Dorthe Klint Petersen fra Center for Læseforskning, Københavns Universitet.

På grundlag af en indsætningsdiktat blev elevernes brug af bestemte stavemåder (vokaler og konsonantfordoblinger) vurderet i forhold til stavemådernes forudsigelighed. Forudsigeligheden spillede som ventet en klar rolle for elevernes stavning.

Vokaler

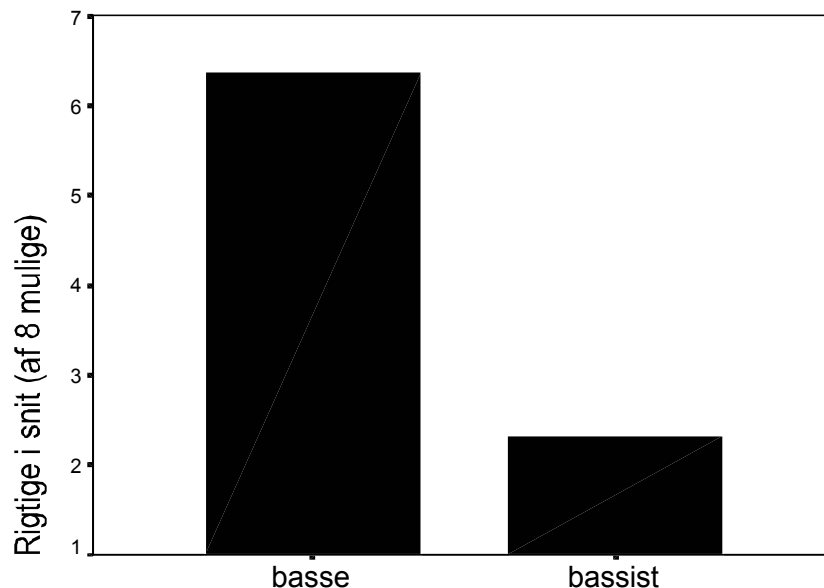
Således blev vokalbogstaver brugt næsten fejlfrit når de – som fx bogstavet *i* ordet *gnist* – var forudsigelige ud fra vokallyden. Derimod var der færre rigtige stavemåder når vokalbogstavet ikke var forudsigeligt ud fra vokallyden – som fx bogstavet *æ* i ordet *blæst*. Stavemåden med *æ* må læres specifikt for dette ord, eftersom samme vokal i tilsvarende sammenhæng også kan repræsenteres af bogstavet *e*, som i ordet *hest*.

Brugen af vokalbogstaver i ord som *kvist* indtog en mellemstilling. I ordet *kvist* kan *e*-lyden isoleret set repræsenteres enten af *i* eller af *e*, men i den konkrete sammenhæng (før *st* i samme morfem) er stavemåden med *i* enerådende. Den manglende forudsigelighed på vokalniveau var givetvis grunden til at ord som *kvist* blev stavet signifikant mindre sikkert end ord som *gnist*. Omvendt var muligheden for at inddrage sammenhængen formentlig grunden til at ord som *kvist* blev stavet signifikant *mere* sikkert end ord som *blæst*.

Sammenligningen var baseret på ord med omtrent samme struktur og hyppighed – hvilket øger sandsynligheden for at forskellene faktisk havde noget at gøre med stavemådernes grad af forudsigelighed.

En tilsvarende sammenligning gjaldt brugen af konsonantfordoblinger, dels i ord hvor fordoblingen var forudsigelig i sammenhængen (intervokalisk efter kort trykstærk vokal, fx *basse*), og dels i ord hvor fordoblingen *ikke* var forudsigelig (efter kort *tryksvag* vokal, fx i ordet *bassist* – sammenlign fx med *basal* med ufordoblet *s* i tilsvarende sammenhæng). Igen havde ordene af hver type omtrent samme struktur og hyppighed, og igen var resultatet at de forudsigelige stavemåder blev ramt af signifikant færre fejl.

Konsonantfordoblinger

Resultaterne peger på at det i diagnosticeringen af stavefærdighed er væsentligt at tage højde for stavemåders grad af forudsigelighed. Generelle, formelt orienterede fejltyper som vokalfejl og fordoblingsfejl har den fordel at de er lette at identificere. Imidlertid må formålet med at opdele fejl i forskellige kategorier jo være at undersøge bestemte delfærdigheder i stavning. Korrekt brug af vokalbogstaver og konsonantfordoblinger er ret diffuse delfærdigheder, netop fordi vokalers og konsonantfordoblingers grad af forudsigelighed varierer så stærkt. Hyppigheden af vokalfejl og fordoblingsfejl giver derfor også nogle ret diffus mål på stavefærdighed.

Undersøgelsen rejser spørgsmålet om en mere afslørende diagnostik burde gå på tværs af de traditionelle formelt orienterede fejlkategorier og fokusere på beherskelsen af forbindelser mellem tale og skrift defineret ud fra deres grad af entydighed: entydige forbindelser mellem lyde og bogstaver, forbindelser der er entydige i sammenhængen, og forbindelser der må læres ord for ord.

En mere udførlig rapportering af undersøgelsen er under udgivelse i Institut for dansk dialektforsknings tidsskrift *Danske Talesprog*.